

ՄԵԼԿ

Հարկան էր 10 րույ, կէս տարփուր 6 րույ:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Քիչքանով գրում են միմյանի ներդրումները մէջ:

Ոտարարարարարար Բիւնմ են ուղղակի
Тыфмас. Редакция «Мелк»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի եւ տոն օրերէն):

Ուղարկութեան շնորհիւ տեղեկութիւնները:

Ուղարկութեան շնորհիւ տեղեկութիւնները
խորհրդակցութեամբ 2 կոպէկով:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Ուստիանի մասին
Նամակ երեսները. Նամակ խորագրերը. Նամակ
խորագրերը. Ներքին լուրերը. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵ-
ՍՈՒԹԻՒՆ. Ռիւսիայի մասին. Նամակ խորագրերը.
Այլ լուրեր. Նամակ խորագրերը. Նամակ խորագրերը.
ՆԱՍՏԱՆԻՆԻՆԻ. ՆԱՍՏԱՆԻՆԻՆԻ. ՆԱՍՏԱՆԻՆԻՆԻ.
ՆԱՍՏԱՆԻՆԻՆԻ. ՆԱՍՏԱՆԻՆԻՆԻ. ՆԱՍՏԱՆԻՆԻՆԻ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՈՒՏԻԱՅԻՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Քիչքանով հետեւեալ ծանուցիչը լու-
րերը կը հաղորդեն մեզ:

Էջմիածնի կարգադրութեամբ Վարդա-
պետ-քննիչ Ժ. Ե. ուղարկեց Նախագահի գա-
ւառի Ուստիանի Վարդապետի գիւղը՝ Տէր
Վարդապետ քահանայի գեմ Ուստիանի գաւա-
ռի քննիչը. և Նախագահի գաւառի լու-
րերը համար: Բայց զարգացող քննիչը
փորձեց ընդունել չէ եղիլ փորձ-
ված ժողովրդի լուրերը կիրքերը խաղաղա-
ցնելու համար, որովհետեւ Ուստիանի գա-
ւառի Տէր Վարդապետի կարգադրութեամբ
ան իրանց տակի քահանայ, կամ ինչ
յանձնէ նորա անօրինութիւնը իրանց Ու-
ստիանի, բայց փորձեց քննիչը այնչափ
աղէկ է զանգիւ, որ յենով լուսնաբանի-
նի կրօնական մարտնչութեան վրայ,
զանգաւորեան է առել Տէր-Վարդապետի
յանցանքներն Էջմիածնի յայտնելը, երբեք
զրկելով ինչ կրօնական լուսնաբանները սիրտ
չեն անի անջատել իրանց սիրած Նախ-
ագահի գաւառի լուրերը և անցնել Ու-
ստիանի կրօնական Միւնիստրի տնային փորձ-
պարտի տրամադրութիւնն ունեցաւ այն
հետեւեց, որ Վարդապետի ոտը գուր
գրածին պէս 500 հոգի անմիջապէս մտան
Ուստիանի աւազանը, ունենալով իրանց յե-
տեւ և մի քանի հազար հոգի եւ, որանք
զարգացաւ են հետեւի նախնականների օր-
նակին, եթէ միայն Էջմիածնի յայտնել

արդար քննիչ ուղարկելու ի Վարդապետ, մի
անօրին չէ քահանայի արած շարքերը քն-
նելու և նորան կարգադրութեամբ համար:
Ուստիանի գաւառի քննիչը Ներքին լուրերի մեջ
տուած օգտակար անգիւղականները փորձե-
լեալ անգիւղականները բացատրելու կրօն
օգնելու:

Երեսնէն ալ հետեւեալ կը գրեն մեզ.
«Ուստիանի Նախագահի գաւառի գա-
ւառը, որոյ մէջ կան մօտ հարիւր հազար
Մուսուլմանացած ուստիանի, որը կոչու-
ած հին Աղուանքն են, կան նաեւ 30—40
հազար լուսաւորչազաւան Ուստիանի, ու-
րանք պահպանել են զեռ մինչեւ այժմ ինչ-
պէս իրանց բուն անգիւղական տիպը, այնպէս
և լեզուն ու անգիւղականները: Պէտք է
ասել, որ Ուստիանի լեզուն բոլորովին
չայոց ու Վրաց լեզուից զատ լեզու է, որ
կը մօտենայ աւելի իրանց զրադի հաղա-
նական բարբառներին: Այս հինգ տարի է
որ Էջմիածնի անհոգութիւնից յիշեալ քաջ
լուսնաբանի լուսաւորչազաւաններից մօտ 10
հազար հոգի լուսաւորչազաւանութիւն են ըն-
դունել: Այժմ լուսնաբանի գաւառի որ 170
տուն Ուստիանի Վարդապետի գիւղից գուր
լուսնաբանի քահանայ Տէր Վարդապետի
կամադրութեամբ, քանիցս անգամ արդէն
լուսնաբանի մասնագիտ Էջմիածնի հետեւեց
լուսնաբանի յիշեալ Նախագահի քահանայ, որ
զանգաւան լուսնաբանի լուսնաբանի մեծ կուսակ-
ցական արեւմտահայերէնացի պատմաւ է
լինում լուսաւորչազաւան Ուստիանիների
մէջ: Սակայն Էջմիածնի լուսնաբանի լուսնա-
բանի տակի և լուսնաբանի 170 տուն
լուսաւորչազաւան արի լուսնաբաններն, որով
նոքա յիշեալ են արդէն Ուստիանի գաւառի
լուսնաբանի գիւղի քահանայ ուղարկել Վար-
դապետի գիւղը իրանց Ուստիանի մէջ
միւնիստրի համար: Այսպէսով հինգ տար-
ուայ մէջ 10 հազար լուսնաբան լուսաւոր-
չազաւանների փոխ կ'աւելնայ լուսնաբանի
հազար հոգի եւ Էջմիածնի գաւառի արեւ-
մտահայերէնացի անհոգութեամբ»:

(Մարտի)

ՆԱՍՏԱՆԻՆԻՆԻ

22-ին յանդերձ

«Մեր առաջնորդութիւնը թիւրքաց փաշայու-
թիւն է զարմել» և այս նամակաւ, թիւրքաց փա-
շայութիւն ամառացիներ, զգաւորներ, ընդհա-
կաւորներ ծագել, առան անապատներէն—ար-
համարանայ է արժանանում: Կան մի անգամ
ընտրութիւններ, որոնց պակասութիւնը, ու-
րանք եթէ զէմ յանդերձն ևս կ'ազատեն, ու-
րանք սխալը, եթէ ցոյց ևս տալի, որոնց հիմա-
րիւ, ազնիւ համապարհ ևս առաջարկում—նը-
րանք աւելի ևս են ընդգրկում, աւելի ևս զեղի
փաշայ, զեղի լուրեր, զեղի կորուստը հակվում
Այս անգամ ընտրութիւնների մասին մենք
այնչափ չ'ունենք տակաւ: Մնում է մեզ միայն ցա-
ւել, առաջարկ, փայտ, որ զարգացաւ զը-
րանց նմանների ձեռքն է մեր ազգի նոյնը Նո-
ւստիանի: Փառնակի իրողութիւն, որքան առում
ևս, որքան գտում ևս, այնքան աւելի փաշ-
այի պաշարակի զարմելի ևս հանդիպում...
Թողնելք առ այժմ ամենը մի կողմ, խառնը
միայն առաջնորդների վերաբերութեամբ: Եթէ
նայելու լինենք կոպիտաւ գտնված առաջնոր-
դների ամբողջութեամբ մի—ինչ կը տեսնենք:
Թիւրքացի—այդ առաջին մեծ թիւն—ամբողջ
թափար է. բայց չէ, ինչ եմ ասում, մի առաջ-
նորդի տեղ՝ երկուրդ, միւրդ մեռել թափար, քա-
րոյ խառն, միւրդ պաշարակի կ'առաջարկ: Իսկ ե-
րկուրդ է թափար—իրաւունք՝ Մանկունու մի Նե-
ւապարի կոխ: Երկուրդ թիւն—Վարդապետը—
նայն միւնիստրի իսկական առաջնորդը մի քանի
ամբողջ ամիսներ առնիք անուշ անկողն յետոյ,
այսօր նմանների տեղ անկողններում փափուկ
զաւառներէն: Իրաւունք—իր թիւն—հա-
զարները առանց խղճի խայթցի, առանց կար-
մելու փառաբանութեամբ փայլում է. իսկ իր փա-
ռարէն, երբ երկուրդ անգիւղականներից յետոյ
մի արժան գտնվում—մի քանի թիւններն
պաշարակաւորութեամբ ուղարկում և այսպէս Վար-
դապետի թիւն է ևս առանց իսկական առաջնորդի
է մնում...
Գանք Երեսնին: Արդէն մօտ ութ տարի է,
որ անգիւղական առաջնորդական զարմի փաշ-
այութիւն և Երեսնին արեւմտահայերէն, մի մարդ, որ ու-
ղեն 70 ամբողջ տարիք իր յետն է թողել,
որ մի հիւանդ, մի կատարեալ անկողն գու-
թեան մէջ է, որին միայն հարկաւոր է կերակրել,
սակողն տալ մինչև որ կը բուրդի նրա մօտու-
կանքը: Երեսնին նշանակված արիւն մինչև
այժմ մի քանի անգամ երեսնինք թողնել են,

որ հարկն է, որ Երեսնին արեւմտահայերէն
տիպը, անկողն է այդ ծանր պաշարակի փորձու-
րանց այդ ամենը եղան ձայն բարբառայ յանա-
պատի: Մինչև որ վերջապէս պաշարակի Մանկու-
նին այսօր մի քանի մանր մօտը յանգանքներ
արեւմտահայ Երեսնին փաշայութիւն համար է
իր նպատակին: առանց ծերութիւնն ու տարիքը,
հիւանդութիւնն ու չքաւորութիւնը, նրա Էջմի-
ածնին արած երկարամեայ ծառայութիւնները
իշխում, փնտրում է նրանց—հրաշարները ա-
ռաջնորդական պաշարակի, առնել այնքան
կողմը և ապարիկ զեղարկայ փնտրում...
Այսպիսի անխղճ փնտր յազգի մինչև ան-
գամ և անապատը երեսնինքն, որոնք իրանց
կողմից ազատանայ թափար ուղարկելին նորին
վերաբերութեամբ անունով, որ մեզանցի իր
բարեկամներ—իրեն խնամակալ հայր առնի Ե-
րեսնին արեւմտահայերէն իր հայրական զիւ-
թեան տակ, հանգիստ չ'որէն Էջմիածնայ մի-
րանութեամբ խցիկից մէկում—նա իր գրութեամբ
արդէն պատմված է... Ապաւում են տակա-
ւին...
Պատմում են, որ բարբառայ քրդերը Ալաշ-
կերան ու Բայազէդը աւերելու ժամանակ—անգը-
նեք լինի միտում ծերերի ու պառտաների ա-
րեւմտ մէջ—բայց մեզանում, մի քանի բազա-
լանիների շնորհով, ոչ թէ միայն ծերութիւնն ու
հիւանդութիւնը չեն յարգում, այլ և զիւրիկի
նա էլ են քնն ու օր պատում, մարդուց զիւրի
զարմած ժամանակ էլ են վրէժ նստում... Մե-
ռաւ Արշէ արեւմտահայերէն, Էջմիածնայ միւրան-
ներից այդ եղանի քանդակար ցրելը—հրաշա-
րանք անխղճ թողնել զիւրի, խառն, աղեղնից
մի որ և իշէ կոպիտաւոր զիւր յարգանքով ու
պատում թափար—թող է ու զիւր միայն նրան—
անա քեզ պարզեւ նրա աշխատութեանց և յար-
գանք նրա կոպիտաւորութեան ու օժանդ: Մեռաւ
Ալաշկերան Երեսնին կոպիտաւոր, նայն հրա-
մանք արեւմտահայերէն և այսպէս ուրիշները: Իսկ նը-
րանց թողած ամենալին իրեն անգամ առանց
կարմրելու փայլում են, ինչպէս և փայլելու են
ի հարկէ Երեսնին արեւմտահայերէն լուսնաբան
կամ այլին, որ մօտ 10,000 րուրի արժէ և որը
ինքը արեւմտահայերէն կ'ընդունութեամբ Էջմիածնին
է նուրիկ—աղեղնանքնին մի կողմ թողած:
Երեսնի ևս նուրիկը լուսնաբան էլ ընտրել...

Այս ամենը անում է Էջմիածնի, և պատմ-
ում է որ զիւր, որ փառաբաններ իրան: Չէ որ
եթէ մենք լուսնաբան, քանիցս կ'ազատակեն: Չէ, սուրբ
հայրեր, մենք այնքան կ'որ լինել, այնքան յի-
մար լինել, որ նայն իսկ նոյնորդանութիւնը
իսկ իրենք և նրանց ընտրելներին փողոց
զուրա անել: Այսպէս էլ ուղում է անել ան-
խղճ փաշայութիւն: Պաշարականներով չ'ըն-
դունված՝ նա յարմարում է զիւրի փաշ... Կա-
նայց զուրա են թափում անկողն, բարբառ-
նում է աղեղն, լաց, գուր, աղեղն... Այդ
միջոցին փաշ են համարում զիւրիկները զաշարի:
Երանք սկսում են ինքնիկ, աղաւել, արտասուք
թափել, որ փոքր ինչ յետանգին գրելը, մինչև
կարելի է կամել մի ուրիշ կարգադրութիւն
գալ: Ինքնիկը մեծվում է: Կաններ կարողում
են, առաջը գուրա քաշվում, սովաման երեսն-
ների ճշտը երկնիք բարբառում: Գիւղացիները
փրկն տարմանի լուսնաբանութեամբ հասած հա-
մարմանվում են ընդդիմադրութիւն ցոյց տալու
պաշարականներին—և այդ հանգամանքը առ-
նում է նրանց բանը և զիւր: 17-ին բերում
նստեցնում մեզողութեան լուսնաբանի փաշ-
այութիւն և եղիլ բանում արեւմտահայերէն:
Երեսնին անի պէս զեղեցիկ, հայր, համարիլ և
զգայուն զեռ լին լուսնաբանի մի մօտ ևս փաշ-
այութիւն արեւմտահայերէն: Երեսնին նշանակ-
վում է մի լուսնաբան: Համարանք ձեռքով նա բացում է
զատաւորանի և ամբողջ լուսնաբանութեամբ առաջ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՍՏԱՆԻՆԻՆԻ ՄՈՒԿԱՅԻՆ

Փետրվարի 13-ին

Նամակում ևս կ'ամենում եմ ծանոթացնել
Վարդապետի ան ընթերցողներին, որանք չեն կար-
գում ուսու և մանաւանդ մայրաքաղաքի լուրերի-
նը, մի լուսնաբան Նախագահի երեսնին հետ,
որ բուսական ժամանակ է արդէն գրաւել է պար-
բառական մասնիկ ուղարկութիւնը: Այդ երեսնին
է—գիւղացիների և նրանց նախնին տեղերի մէջ
կ'առ յարաբերութիւնները: 1861 թ. Երեսնին
իւրեղացի 13-ին ընթերց Ուստիանիում ծառ-
այութեան իրաւունքը, և բազմամիլիոնաւոր գիւ-
ղականութեամբ յարմար փորձապէս ամենա-
բանիկը մարդկային իրաւունքներից—ան-
համար աղաւթութիւն: Բայց լուսնաբան արեւմտ-
հայերէն Նախագահի գաւառի: Ոչ—կը պա-
տաւանել մեզ ամեն մի քաղաքապետական
գիւղացու անտեսութիւնը չ'ընդադադում է այն-
պիսի անգամանակներով, որանք առնում են նը-
րան զիւր գաւառ, առաւորների աղաւթութիւն:
Չէ կա մի անկողն, որանցիկ լուրերները չը

հաղցնեն մեր անանքներն սոված, մերկ ու բո-
րիկ գիւղացու արտաւանք հասնաւոր... Արտա-
ւանք է թափում մարդու աշխարհից, արիւն է կա-
թում մարդու սրտից, երբ լուսն է կամ անհամար
անհամար է այդ պարմելու թուաւորութիւնը: Ե-
րեսնի ամառ շարունակ պատմելով միջին նախնա-
ների ուսու գիւղերում, ևս տեսել եմ զիւրիկ
գիւղացի լուսնաբանները զաւառում, տեսել եմ նրա
անուշ կեցութիւնը, նրա ամենօրեայ պարմելի
կերակուրը—ան, առաւոր ցամաք հայ տեղի և
թիւն կ'առնի նա, լուսն եմ նրա բերանից իր ան-
բաղ զգայութեան արեւմտ Նախագահի... Կեանք
չէ այդ, այլ ցաւի, անխղճների, լացի և նաւա-
լանքների մի երկար շարք:

Աւելացրէք որո փաշ և անտիւր փաշաւոր-
ութեան հարաւանները, և զուր կը հակամար-
դիւրացու գրութիւնը: Այդ հարաւանները թափ-
վում են կաշուածակների ձեռքից, չը կարծէք
միայն փաշաւորական կաշուածակների... հարաւ-
անք զիւր և փաշայուն, լուսնաբան արեւմտահայերէն:
Լուսնից միայն իրողութիւններ և զուր լինելից
կը համարվէր գրանում: Կեանքների 17-ին
Մանկունի գաւառապետական պաշարակի արեւմտ-
ի առաջ կ'անգամ էլին, որպէս մեզողութեան
32 հոգի գիւղացիներ՝ ճգնված, աղիւր, մաշված,
հիւանդաւ:

Նրանց աղերասնից աշխարհ զարմած էին զեղի
մի մարդ, զեղի պաշարակի, որին միայն էին ե-
րեսնի համարում իրանց համարելու: Երեսնին էին
մեզողութեամբ այդ ողորմելի ուրաւանները: Գը-
րանք լուսնաբանի գիւղի ընտրելներն են, կան
Երեսնին անխղճ ծառերը: Նրանց յանցան-
քը թողնում էր նրանում, որ ընդդիմադրել
էին իրանութեամբ: Լուսնից լինում: Կոմի կա-
լումի կ'առաւորել զերանանցի ձեռքը, զիւր-
ցիների նա մ'առական անտեսական յարաբերու-
թիւններ ունենալով, զանազան հարաւանարի
միջոցներով, անգին տուգանքներով, չ'ընտր-
անկաններով, բարձր էր նրանց փաշաւորակի
պարմելը... Տարին անցել էր տարու յետեւից,
բայց որոնք հայր կարաւոր գիւղացին չը կար-
գանք փնտրել պարմելը—իսկ աղեղնանքն ու
տուգանքները նստեցնել եւս պատմում ու քա-
ղաւորում էին զուրանք: Կերանանքն, որ-
պէս կ'առնի Ներքին լուրերը, զանգաւ է նը-
րանք անտեսական զատաւորանքն: Որովհետեւ նրա
ամեն մի քաշը հաւաք է եղել, ամեն մի գործ
ընթերցի փաշ ինքնիկ, անտեսական փնտր-
ումը չ'այլ զիւրիկ հարաւանութիւնը կ'առա-
ւորել ցոյց տաւորութեամբ... Բայց ինչ առա-
ւանք աղիւր, ողորմելի մարդկանցները: Երեսնին
է զիւր նրանց բայց փաշաւորակաւոր, ծա-

իսկ իրենք և նրանց ընտրելներին փողոց
զուրա անել: Այսպէս էլ ուղում է անել ան-
խղճ փաշայութիւն: Պաշարականներով չ'ըն-
դունված՝ նա յարմարում է զիւրի փաշ... Կա-
նայց զուրա են թափում անկողն, բարբառ-
նում է աղեղն, լաց, գուր, աղեղն... Այդ
միջոցին փաշ են համարում զիւրիկները զաշարի:
Երանք սկսում են ինքնիկ, աղաւել, արտասուք
թափել, որ փոքր ինչ յետանգին գրելը, մինչև
կարելի է կամել մի ուրիշ կարգադրութիւն
գալ: Ինքնիկը մեծվում է: Կաններ կարողում
են, առաջը գուրա քաշվում, սովաման երեսն-
ների ճշտը երկնիք բարբառում: Գիւղացիները
փրկն տարմանի լուսնաբանութեամբ հասած հա-
մարմանվում են ընդդիմադրութիւն ցոյց տալու
պաշարականներին—և այդ հանգամանքը առ-
նում է նրանց բանը և զիւր: 17-ին բերում
նստեցնում մեզողութեան լուսնաբանի փաշ-
այութիւն և եղիլ բանում արեւմտահայերէն:
Երեսնին անի պէս զեղեցիկ, հայր, համարիլ և
զգայուն զեռ լին լուսնաբանի մի մօտ ևս փաշ-
այութիւն արեւմտահայերէն: Երեսնին նշանակ-
վում է մի լուսնաբան: Համարանք ձեռքով նա բացում է
զատաւորանի և ամբողջ լուսնաբանութեամբ առաջ

խոյանաւոր, ամեն տեսակ անօրէն ու անօրոյ գործեր կատարող անօրերը հարմարեալ ու համարեալ, զոմեր ու զօրաւորները քող աշտոյս վարին մեր գրականութեան մէջ՝ զօրազարար տարող ու զօրով զանազան սխալ-մտայնորդ տարազու մտայնորդ... Մենք միշտ եղել ենք և կը լինենք միմիայն ճշմարտի և ազնւի բարեկամ, եղբւ ճշմարտ, զորեւր ազնւարար և մենք չենք կը զոմենք, այլ և կը պայտենք ձեզ։

Մինչև երբ սեր սպիտակի, սուտը ճշմարտի, խաւարը լոյսի տեղ ծախվի, մեզք է, խեղճ է ժողովուրդը...

Վրայր

ՆԱԽԱԿ ԻՄՔԱԳՐՈՒՆ

Թիֆլիս, 24-ին փետրվարի

Արդէն վաղուց մտադիր լինելով բաժնայ կիւրակեան ուսումնարան հաստիւտ անդրադառաւ արեւմտաւոր դասի համար, վերջապէս բարձրագոյն իշխանութեան թոյլտուութեամբ յաջողիցաւ ի կատար անել այս իմ մտադրութիւնը։ Մարտի 10-ից Հաւարարում, իմ անշուքեան յանձնարար Նիկոլայեւի արժանաւոր ուսումնարանի զարկիւնով բանաւոր եւ կիրակի օրուան ձրիովործ ուսումնարանը, ուր կարգով են յանախել յսան տարեկանից սկսած մինչև քառասուն տարեկան ամենայն զատկարգի պատկանող անդրադառաւ մարդիկ։ Այստեղ ստանդարտ են հայոց լեզուով կարգով ու գրել և եկեղեցական ու ազգային դիմաւոր աների պատմութիւններ։ Դաստիարակներ լինելու է ամենայն կիրակի, առաւօտեան 9 ժամից մինչև 10½ ժամը, Յանդարտները յանախել այս ուսումնարանը, պէտք է մինչև քայման օրը, այն է՝ մարտի 15-ին, յայտնեն իրանց ցանկութիւնը ինչ, զինելով ինչեւ Նիկոլայեւի ուսումնարանը, որ զանգում է Հաւարարում, նոր-Արմէնայի փողոցի վրա, Կ. Վերանկարեանցի աներում։

Գալ զխանայով թէ որքան կը համակերպ այս նոր հիմնարկութեանը խնամարար խնդրում եւ ձեզ, յարգող խնդրող, ձեր ամենաբնական լրագրի միջնորդութեամբ հրաւիր կարգով մեր հայ հասարակութեանը անտարբեր չը մնայ այս օգտակար և կարեւոր նոր գործից օգուտ քաղելու։

Պաշտաւ Բախանեանց

ՆԱԽԱԿ ԻՄՔԱԳՐՈՒՆ

Կարակաշա, փետր. 16

Բոլորովին համակրելով ձեր օգտակար առաւարկութեանը թղթակցներ ունենալ իւրօրոյցում հայերի և Հայաստանի նկատմամբ իշխանութեանը, նրան ուղարկում ենք մեր շնորհ լուսնան 5 ր. միացնելու այն 10½ ր. հետ, որ ուղարկված է ձեզ Ս. Պետրոսբուրգից նայն նպատակի համար։ Թիֆլիսը, որ հարուստ հայաբնակ թաղաքներից մինն է, կարող է ոչ թէ մի, այլ երկու թղթակցի պատել։ Այժմ երբ այսպիսի մի երեւի գրող, ինչպէս Նեմիյովիչ Վանդեկան, յայտնել է իր

կիր վախճանների գրուելի խաղաղութիւնները, նկարագրում է զիւրազանքի թշուառ գրութիւնը և խեղճում է արդարագոյնութեան։ Դաստատանը գործել է թերում վեր, որով աւելի արագ և անգործանքներն, շարուն միայն շնչին պատմի երկարելով... Դիւրագոյնները արտասուք նշաններ ծանկ են չորում պաշտպանի առաջ ի նշան շնորհակալութեան... Գեղեցիկ քաղ! Դիւրագոյնների առաջ յանկարծ ցցվում է կոնս թողնելու կողմից մի մարդ, որ հրաւիրում է նրանց կոնս տանը համապարհի ծախս ստանալու համար... Լսում է ձիւնազ... «Հասն և շատ շնորհակալ ենք կոնսից» միարեւոյն մերթում են զիւրազանքները այդ «մարդու» առաջարկութիւնը։ Հանդիսականների մէջ խեղճ ժողովում է մի գումար զիւրազանքների համար։ Միւս օրը «Ручка. Вн.» լրագրի խոսքերով թուրքացում է ստորագրութիւն զիւրազանքների օգտին, որ և շարունակվում է մինչև այժմ։ Ուսումնարանի ամեն ծայրից ստացվում են զանազան թղթեր։ Ինչ կարծիք որ տարող առաւարտ ամենայն անհրաժեշտ ծախելով վերաբերվեց զէջի այս երեւոյթ... միայն «Мок. Вн.» և «Ручка» օրգանները պաշտպան հանդիսական կոնս թողնելու։

Մի և նայն տեսակ խաղաղութիւնը հարստաւորում ձեռնարկները իւրեւնալ և իւրեւնալ

համաձայնութիւնը զնալ Հայաստան թղթակցութիւններ անել լրագրներում, ազգայնութիւն ի նորիէ համապարհի ծախսը («Ручка» № 22 ներքին լուրեր), մենք՝ հայերս սուրբ պարտաւորութիւն պէտք է համարենք իրականացնել, որքան կարելի է շուտ, նրա դիմաւորութիւնը։ Յայտ ունենք, որ «Ручка» վաղուց արդէն արած այս առաջարկութիւնը արձագանք կը գտնի բոլոր հայերի կողմից և ոչ թէ միայն 1200 ազգայնէր հայեր, ինչպէս գրում են Ս. Պետրոսբուրգից, որոնք համաձայնվեն 5 ր. առաւարտեւան, այլ կը գտնվեն մի քանի հազարներ, որոնք կը ցանկանան առաւել ևս բնաւել։

Թիֆլիսից միայն, եթէ չենք սխալվում, 1200-ից առաւել շատ կը լինեն ցանկացողներ մասնակցել մի այնպիսի ընդհանուր ազգային գործին։

Մենք պարտաւորվում ենք, մինչև որ թղթակցները զոյութիւն կուենան, տարեկան 5 ր. վճարել։

Թիֆլիսի Կիրականեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Փետրվարի 21-ին վաղեմովեցաւ Թիֆլիսի ԵՊԱՊ գնեւորդ խոզգիւ։ Կերակրի գնեւորդը յայտնի էր իր նշանաւոր աշխատանքներով կովկասեան աշխարհագրութեան և ազգագրութեան մշակութեան մասին։ Փետրվարի 24-ին կատարվեցաւ հանգուցեալի թաղումը։

Լրագրները հաղորդում են որ Ս. Պետրոսբուրգում այս օրերս եղած համալսարանական պարանադէսը առեց 4,500 թուրք զուտ արդիւնք։

«Тема. Общ.» լրագիրը լսել է, որ Թիֆլիսի արական պրոգիմալայից շուտով դիմաւորութիւն կայ գործնել ութ զատաւան ունեցող գիմնալիս։

Նայն լրագիրը լսել է որ այս տարվանց սկսած դիմաւորութիւն կայ Թիֆլիսի իդական իմաստասիր մէջ ուսում ստանող զինեթիկ օրիորդների ուսանել փարը աւելացնել մինչև 300 թուրք տարեկան։

Մանկայի «Русскія Дѣтскія» լրագիրը նուիրում է փետրվարի 19-ի իր առաւարտագոյ յոգումը և արեւելի ազատութեան իշխանութիւն, որ կատարվեցաւ քան տարի արանից առաջ։ Ուսու լրագիրը ցանկով ասում է, որ քանտարի առաջ ուսու երկրագործը արուկ էր, իսկ այժմ նա, թէև ազատ է, բայց մեծ մասամբ հող չունի, ազգաւ, մարացկան ու քաղցած է։ Նա այժմ հարստաւորված է այլ և այլ շարքներից և հարստաւորվելից։ Մի և նայն ժամանակ չիմակալին ծանր բեռի պէս ծնում են հարկերի ապարկները։ Լրագիրը յայտ է յայտնում որ շատ ժամանակ չի անցնի, — և ուսուց երկրագործը ձեռք կը բերի ազատ և արդիւնաւոր աշխատանքը, մի և նայն ժամանակ յայտ է յայտնում որ ուսուց ազգագրական խօսքը, որ, ի հարկէ,

րութիւն կատարվում է, ինչպէս գրում են, մի ուրիշ արիւտակցութիւն իշխան Վալեմեկու կուրումում...

Բայց լսեցէր անելի նկատարները։

Ո՞վ չէ լսել կոնս Տօլստոյի հուշակոմ ունեւոր։ 1880 թուի ապրիլի 26-ից սկսած մինչև այսօր որ չէ անցնելու, որ լրագրութիւնը լոյս աշխարհ չը դուրս բերի նախկին միմիայն գործունէութեան մասը ու խաղաղութիւն կողմերը։ Ի՞նչեր չեն գրում, ի՞նչեր չեն պատմում, Աւստին հատորներ կարելի է կազմել, եթէ հաւաքել այդ բոլորը։ Վերջի ժամանակ մանաւանդ մեծ ազնուի բարձրացրեց մոմուլի մէջ մի հանգամանք։ Կոնս Տօլստոյի համախոնները, կամենալով յախանահանացնել զոն, մի քանի գործով իրանց նախկին պատրանի անուր, մասնեցին լուրերի ստորագրութիւն բացելով ուսուցիչների մէջ կոնս անուով ստիպելով նախկին ինքնուր համար։ Ստիպելով համակրական բան է, բայց կոնս Տօլստոյի անունով այն էլ բանի... Բողոքներ լսեցան ամեն կողմից, լրագրները ծաղրեցին և շարունակում են ծաղրել մինչև այժմ այդ ստորագրութիւնը։

Դեռ չէին լսել թողութիւնը և անբաւականութեան ծայրերը ամեն կողմից, երբ լրագրութիւնը գոյս հանեց մի երեւոյթ, որ մի քանի

պէտք է նպատակ աշտ ազատութեան ձեռք բերելու, ինքն էլ վերջապէս ազատ կը լինի։

Փետրվարի 24-ին սկսվեցաւ Թիֆլիսի երկրորդ բաժնի քննիչի մաս Ամիրխանեանցի գանդաւոր քննութիւնը Սիմեոնեանցի գէտ, կեղծ նաւանի աւթով։ Հետեւել է կապերներ կանչվեցան Ամիրխանեանցի գրուածները համեմատելու համար թէ ոնի և, եթէ հարկաւորի, ձեռքի կողմից՝ Գրիգոր Արմաւուր, Արգար Յովաննիսեան և Գեորգ Բարխուդարեան։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՖԼԻՍ

Լրագրներին Կ. Պոլսից հաղորդում են հետեւեալ տեղեկութիւնները։ Թիւրքաց լրագրները յայտնեցին փետրվարի 4-ին, որ Բ. Դուռը բանակցում է Լոնդոնի և Գարիգի լանկիրների հետ մի նշանաւոր փոխառութեան մասին։ Ասում են նայնպէս, որ պետական գանձարանը սկզբից մէկ միւլիս է պահանջում, բայց բանկիրները զիտաւորութիւն շուեն 400,000 ֆունտ ստերլինգից աւելի ապա Սա խնայելու նոր նախագիծ չէ, այլ կրկնութիւն է մի հին նախագիծ, որ չը կայացաւ կառավարութեանց առաջարկված ապահովութեան անբաւականացուցիչ լինելու պատճառով։ Սր յայտնվեցաւ, որ անկարելի է համաձայնութիւն կայացնել, Բ. Դուռը զիմեց թիւրքաց բանկին, որի գերեկաւորը յայտնեց, թէ սկզբից կարելի է նշանաւոր գումար, ստանալ երկու կամ երեք նաւահանգիստների մարտական տարբերի գրաւականով։ Պետական գանձարանը չը համաձայնվեց և համազում էր բանկին գրաւական ընդունել ուլիարների և ատանորդի հարկը։ Գանձարանի այս առաջարկութիւնը քննվում է Լոնդոնի և Գարիգի մանամոռնիները, որոնցից վերջնական պատասխան զեռ չէ ստացված, այնպէս որ այժմ յայտնի չէ Բ. Դուռը կարող է սկզբից գրում ստանալ, թէ ոչ։ Պահանջված գումարը զեռ յայտնի չէ։ Առաջ Բ. Դուռը 200,000 ֆունտ ստերլինգ էր պահանջում, իսկ այժմ նա երեք միլիոն է կամենում։

Միմիայն ստացված վերջին լուրերից երեւում է, որ գործերի գրութիւնը այնպեղ այնքան վատ չէ, ինչպէս լուրեր էին տարածված։ Արարները և զրուգները կուել էին միմեանց հետ և այդ կուել մամանակ իւրաքանչիւր կողմից 25 մարդ էր ապանվել։ Այդ կուել իսկական պատճառները զեռ ևս յայտնի չեն, բայց նա անիշխանու-

նոր գներ է աւելացնում կոնս Տօլստոյի բարոյական պատկերի վրա։

Կոնսի կինը բնազանի նաւանցում ունի մի կալում, որի կառավարութիւնը վերցրել է իր վրա ինքը նախկին միմիայն։

Այդ կալումին պատկանած Եւլազաւովա գիւղում ամառը օգտանել էր մի տարաքնի իրեւն, որ զցել էր զիւրազանքներ վերին ստիպանի ազգաւորութեան մէջ։ Ինչով կերակրվել, — ի հարկէ մուրացկանութեամբ։ Ողորմելները ընկնում են զոնից գուռ, գալիս են և կոնս Տօլստոյի մաս օգնութիւն խնդրելու։ Մարդասէր կոնս, երեկ արտասուքը աչքերին խղճելով թշուառների գրութեան վրա, առաւարտութեամբ բացում է քաւիւր և հանում... երեք թուրք... Երանով չէ վերջանում կոնսի բարեհաղութիւնը։ Մի և նայն մուրացկանները պարտաւոր լինելով 1881 թուականի յունվարի 1-ին վճարելու կոնսին 115 թուրքի օճօքէ, աղաչում են նրան յետաձգել մինչև միւս տարի, Կոնսից պատասխան չէ ստացվում, իսկ նրա կառավարիչը տալիս է գանդաւոր ուր հարկն է, որ պահանջն զիւրազանքներից ինչեւ գումարը...

«Սա ժամանակներում — ասում է այդ մասին «Мок. Телеграф» լրագիրը — ինչպէս յայտնի է մի քանի ուսումնարանական շրջաններում

թեան պատճառ զարձաւ և մեթեւարիքի իշխանութիւնը անգոր էր հանդիսացել։ Բէյրութից կրիտ ուղարկված երկու բաւալիս հետեւեալ զարբերը յետ են կանչված և, ինչպէս երեւում է, կարգապահութիւնը վերականգնած է։ Բացի այդ Բ. Դուռը յայտնված է, որ արարների և զրուգների մէջ ջոյցեր են շխտվում և անգղաւորութիւն կը լինելու գուրս տանել զօրքերը Միւրիայից, որովհետեւ զօւտար թէ երկրի մէջ հանգստութիւն պահելի, եթէ Բ. Դուռը Եւլազաւովա հետ պատերազմ սկսի։

Արանական միութեան օրինակը քիւրդերին էլ վարակեց, անբաւականութեան սերմանելով թիւրքահայաստան ամենահաւատարիմ մահմեական տարրի մէջ և այժմ Բ. Դուռը բոլոր ջանքերով աշխատում է ամեն տեղ ծնել այդպիսի միութիւններ։

Երկու կողմից ստացված լուրերի պատճառով այնտեղ զօրքեր չեն ուղարկվում։ Ասում են, որ յոյն զործախատարները աշխատում են զազանի կերպով զինուորի բնակիչներին և որ զէնքերը Եւլազաւովայն են ստացվում։

Սարմեիկի մէջ կարանաւորված 13 թուրքացիները փետրվարի 4-ին հասան Կ. Պոլսի և նրանց կարանաւորեցին մայրաքաղաքի կենտրոնական բանտի մէջ։

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ

Ասկէ առաջ վանայ կուսակալութեան Մոսկա գաւառի ժողովրդեան փոխանորդ Աթի և Քելիշեան Տրոմս ստորագրութեամբ հեռագիր մը զարնուած էր ի Պատրիարքարան, որք ի զիմեց ժողովրդեան կը յայտնէին թէ հաշակաւոր հարստահարիւ և եղեռնագործ Սուլէյման պէյ առուն բրանաւոր մը տեղւոյն գաւառորին և զայնուամբն հետ միացած ամէն տեսակ շարքի զործ կը գնէ և թէև Հայ և Տաճիկ միանալով հանրազիր մը մատուցեր են Վանայ կուսակալին, սակայն արդիւնք մը չէ տեսնուելով ինդրած էին որ այս հարստահարութեանց բարձման համար պէտք եղած զարման ի գործ դրուի։

Սոյն հեռագրին պատճէնը յատուկ թագրիւրով Բ. Դուռն հաղորդուելով, Ս. Պատրիարք Հայրը այս տեսիլութիւնը վանայ փոխ-Առաջնորդ զեր, Գարեգին վարդապետի ծանոյց և յանձնարարեց որ ըստ այժմ տեղեկութիւն տայ խնդրարկուաց։

(Հայրենիք)

Բացվել էր Երանի ստորագրութիւն կոնս Տօլստոյի անունով ստիպելով նիմեւելու համար, բայց չէր յաջողվել։ Այժմ մեծ քաղցում են յոստաւոր զիւրազանքների օգտին, և թոյլ ենք տալիս մեզ յուսաւով, որ նա կը յաջողվի։

«Պ. պ. մանկավարժներ! — քաղաքականում է լրագիրը — իշխանակ նրա, որ գուք ազատեցիք կոնս Տօլստոյի թեմից, այն սխալեմից, որ ձեզ գործերը էր կկատարական հասունութեան ֆելլոգիներներ, ի իշխանակ նրա, որ գուք ազատեցիք թարմ ուրիւր ճնշելու պահանջներից, որոնք ծայրերի վրա մանգալու և իշխանաւորների աչքերին նայելու անհրաժեշտութիւնից, մի խաւորով ի իշխանակ այն բոլորի, որից զօւտ ազատվեցաւ 1880 թ. ապրիլի 26-ին, զանցնել կոնս Տօլստոյի զիւրազանքների օգտին, նրանց պարտքը վճարելու համար, ստորագրութիւն բաց է։»

Հասարակութիւնը անտարբեր չը մնաց։ Մի շնայ լրագրի խնդրարկութիւնը — ասում է որ զին գործարարութիւններ։

Ինչ կը կրկն տեսնենք «Мок. Вн.» լրագրի ստիպելու։

Ս. Գաղանց